

การพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่พิเศษ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย

A Development of Homestay for Sustainable Thainess Tourism: A Case Study of Ban Khuk Phatthana, Sukhothai Province, the Designed Area of Sukhothai - Si-Satchanalai-Kamphaeng Phet Historical Park

อำนวยพร ไญยยิ่ง^{1*}, เกษราพร ทิราวงศ์², วัฒนา วณิชชานนท์³, นฤพนธ์ เลิศกาญจนานพร⁴
และปิรานันท์ จันทาพูน⁵

(Amnuayporn Yaifying^{1*}, Kassaraporn Thirawong², Wattana Wanitchanont³,
Narupon Lerdkanjanaporn⁴ and Piranun Juntapoon⁵)

^{1*,2,3,4,5}หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

^{1*,2,3,4,5}Bachelor of Arts Program in Tourism Development, Maejo University Phrae Campus

อีเมลผู้แต่งหลัก : amnuayporn0577@gmail.com เบอร์โทร : 08 9818 0577

วันที่รับบทความ 16 มกราคม 2566

Received: Jan. 16, 2023

วันที่รับแก้ไขบทความ 2 ตุลาคม 2566

Revised: Oct. 2, 2023

วันที่ตอบรับบทความ 6 ตุลาคม 2566

Accepted: Oct. 6, 2023

บทคัดย่อ

การพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์รองรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR: Participatory Action Research) โดยสุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากชุมชนบ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน เก็บข้อมูลด้วยการจัดประชุมเสวนาและแบบสอบถาม พบว่า การวิเคราะห์ศักยภาพทรัพยากรการท่องเที่ยวและที่พักโฮมสเตย์ของผู้ให้ข้อมูลบ้านคุกพัฒนา อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.14 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพด้านโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระดับที่สามารถพัฒนาคุณภาพได้ ผลการวิจัยได้พัฒนาโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา จำนวน 14 หลังคาเรือน นอกจากนี้ได้ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความพึงพอใจจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา จำนวน 30 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง พบว่า มีระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.96

จากผลการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานโฮมสเตย์ควรทำงานร่วมกับชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากมีความเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวร่วมกัน การให้ความสำคัญกับการจัดการด้านความสะอาดของบ้านพักโฮมสเตย์ ควรนำอาหารพื้นบ้านมาเป็นรายการอาหารเฉพาะถิ่น มีความโดดเด่นด้วยการสื่อความหมายคุณค่าภูมิปัญญา เพิ่มทักษะการสื่อสารออนไลน์และให้เยาวชนคนรุ่นใหม่มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ อีกทั้งการอนุรักษ์ภาษาถิ่นและเพิ่มทักษะภาษาต่างประเทศ สำหรับการพัฒนาโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวสู่สากล

คำสำคัญ: มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย; เขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์; อุทยานประวัติศาสตร์
สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร

Abstract

A Development of Homestay for Sustainable Thainess Tourism: A Case Study of Ban Khuk Phatthana, Sukhothai Province, the Designated Area of Sukhothai - Si-Satchanalai-Kamphaeng Phet Historical Park. This research aimed to 1) analyze the community potential of homestay development guidelines for supporting community-based tourism and 2) develop homestay houses for acquiring Thailand Homestay Standards certification. The participatory action research (PAR) was conducted with 50 respondents from Ban Khuk Phatthana using purposive sampling method. Data were collected by holding meetings, discussions and questionnaires. The study found that the potential of the respondents on tourism resources and homestay's knowledge was at high level of 4.14 This showed that the community had the potential in homestay and community-based tourism that could be developed for a quality level. 14 homestay houses at Ban Kuk Pattana community were developed. In addition, the questionnaires of 30 purposive samplings were used to collect data concerning tourists' satisfaction on availing themselves for tourism and homestay services at Baan Kuk Pattana community. The study found that the tourists' satisfaction level was high, with an average of 3.96

For recommendation, homestay houses should work collaboratively with Community-based Tourism (CBT) club by connecting tourism resources with travel programs. In addition, the cleanliness of homestay houses, local food with unique local wisdom and online communication skills should be emphasized. Moreover, young people should work closely with the community to publish public relations media. Local language and foreign languages also play important roles in developing homestay and tourism internationally.

Keywords: Thailand Homestay Standard; Homestay; Historical Park Special Area; Sukhothai-Si-Satchanalai-Kamphaeng Phet Historical Park

บทนำ

สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560, น. 27-36) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ.2560 - 2564 ได้ระบุยุทธศาสตร์สำคัญด้านการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทย การตลาดเฉพาะกลุ่มการส่งเสริมวิถีไทยและการสร้างความเชื่อมั่น และการบูรณาการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ Tatom kaoupdate (2021) กล่าวถึงองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ

เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เกี่ยวกับแผนแม่บทบูรณาการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร (พ.ศ.2556 - 2565) ได้ระบุเกี่ยวกับยุทธศาสตร์สำคัญ โดยสรุป มุ่งเน้นการอนุรักษ์คุณค่าของอุทยานประวัติศาสตร์และแหล่งมรดกโลก การพัฒนาและอนุรักษ์เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งเสริมการลงทุนด้านการตลาดการท่องเที่ยว และการพัฒนาองค์ความรู้สร้างเครือข่าย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ปัญหาที่พบคือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการบริการที่พักโฮมสเตย์ในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะต้องพัฒนาความรู้สร้างความเข้าใจ และทักษะการให้บริการที่ดีสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มีคุณภาพตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

บ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิต อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้จัดตั้งชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีจุดดึงดูดและจุดเด่นเป็นองค์ประกอบร่วมกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ช่วยสร้างโอกาสการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเรื่องจัดการโฮม สเตย์ตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย เพื่อสร้างคุณภาพในการบริการและการอนุรักษ์ วิถีวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่อย่างมีความภาคภูมิใจ และวางแผนทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนเอง ปัญหาที่พบคือการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานโฮม สเตย์ไทย จึงเป็นที่มาของการวิจัยการพัฒนาโฮมสเตย์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย

วัตถุประสงค์

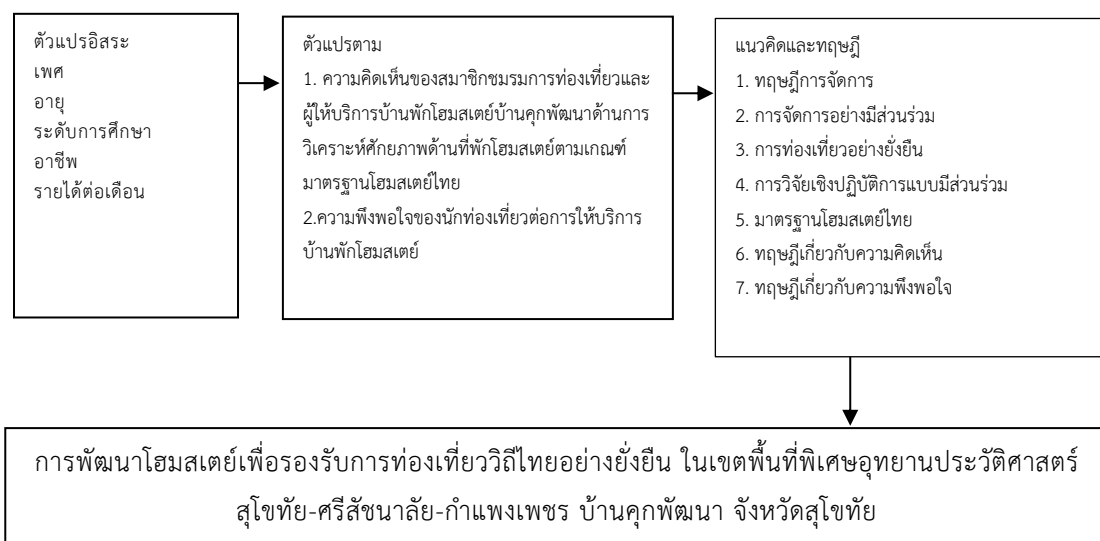
1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์รองรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

ขอบเขต

การพัฒนาโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย รองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน มีขอบเขตดังต่อไปนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิต อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเป็นผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวและบ้านพักโฮมสเตย์ ได้แก่ ประชาชนสมาชิกกลุ่มชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผู้ให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ รายเก่าและผู้สนใจรายใหม่
3. การพัฒนาโฮมสเตย์พิจารณาร่วมกับการใช้เกณฑ์ของมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ของกรมการท่องเที่ยว
4. ระยะเวลาในการดำเนินวิจัยครั้งนี้ 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 - เดือนมีนาคม 2564

กรอบความคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยและระเบียบวิจัย

ประชากร (Population) คือ ผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ บ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโฮมสเตย์

การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Procedures) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) และมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาการวิจัย จึงกำหนดกำหนดกลุ่มตัวอย่างให้เป็นผู้เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชนและบ้านพักโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา จำนวน 50 คน และนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา จำนวน 30 คน ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาการเก็บข้อมูล และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ อันเนื่องมาจากสถานการณ์โรคระบาด Covid-19

เครื่องมือในการวิจัย (The Research Instrument) คือ แบบสอบถาม โดยแยกตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 - 2 เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิด

การทดสอบเครื่องมือ (Pre-testing of Instruments) ได้แก่ แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามชุดที่ 1 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ 1 หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) เฉลี่ยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 และแบบสอบถามชุดที่ 2 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ 2 หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) เฉลี่ยรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection) การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 3 วิธี ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน โดยใช้กระบวนการ AIC สำหรับการประชุมและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาโฮมสเตย์ ดังนี้

ขั้นที่ 1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมชุมชน โดยคณะผู้วิจัยนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ ประชุมวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน

ขั้นที่ 2 การยืนยันในทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชน และแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์ มีการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของเทคนิค AIC ดังต่อไปนี้

(1) ขั้น A (appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม โดยการจัดประชุมเป็นกลุ่มย่อยพูดคุยเรื่องความภาคภูมิใจและปัญหาที่มีในชุมชนทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว การบริการบ้านพักโฮมสเตย์ จากนั้นสรุปและแยกแยะประเด็นที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ และการยืนยันข้อมูล

(2) ขั้น I (influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมวิเคราะห์กิจกรรมการท่องเที่ยวจากทรัพยากรในชุมชน และกิจกรรมการพัฒนาบ้านพักโฮมสเตย์

(3) ขั้น C (control) นำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้ มาวางแผนปฏิบัติการ ด้วยการประชุมช่วยกันพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวมีเชื่อมโยงบ้านพักโฮมสเตย์ การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการพัฒนาโฮมสเตย์

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากประชุม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) และเพื่อให้บทสรุปมีความน่าเชื่อถือ นักวิจัยจะตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่เขียนรายงานกับข้อมูลเพื่อยืนยันผลสรุปวิจัย ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 : เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน

แบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพด้านการเกษตร อาชีพนอกภาคการเกษตร ตำแหน่งหน้าที่ทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน กิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน และความรู้สึกระหว่างการท่องเที่ยวโดยชุมชน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลได้กำหนดการให้คะแนนระดับความคิดเห็นการวิเคราะห์ศักยภาพด้านที่พักโฮมสเตย์ตามเกณฑ์มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert, 1967, pp. 90 - 95) วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงข้อมูล

วัตถุประสงค์ที่ 2 : เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์รองรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและใช้บริการโฮมสเตย์ เพื่อวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ วัตถุประสงค์การเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยว พาหนะที่ใช้เดินทางท่องเที่ยว จำนวนครั้งที่มาท่องเที่ยวที่นี่ ในระยะเวลา 1 ปีที่ผ่านมา จำนวนวันที่เลือกใช้บริการการท่องเที่ยวในครั้งนี้ ระยะเวลาการเลือกพักโฮมสเตย์ จำนวนค่าใช้จ่ายการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนครั้งนี้ และการทราบข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 ระดับความพึงพอใจ ได้แก่ การบริการที่พัก การบริการอาหารของเจ้าของบ้านพักและหรือชมรมการท่องเที่ยว ความปลอดภัยบ้านพัก อรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้าน และสมาชิกในครัวเรือน รายการนำเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและของฝาก การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์ และการประชาสัมพันธ์ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของลิเคิร์ต (Likert, 1967, pp. 90 - 95) วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบผู้ให้ข้อมูลจากประชาชนบ้านคุงพัฒนาที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผู้ให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 50 คน ได้วิเคราะห์ศักยภาพด้านโฮมสเตย์และการท่องเที่ยว โดยชุมชนในระดับที่สามารถพัฒนาคุณภาพบ้านพักโฮมสเตย์ที่สอดคล้องกับมาตรฐานโฮมสเตย์ โดยมีผู้สนใจร่วมพัฒนาโฮมสเตย์ จำนวน 14 หลังคาเรือน และมีกลุ่มโครงสร้างการบริหารงานร่วมกับชมรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนบ้านคุงพัฒนา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว และรายการนำเที่ยวเป็นต้นแบบเส้นทาง การท่องเที่ยวที่เน้นบอกเล่าวิถีวัฒนธรรมการเกษตรของบ้านคุงพัฒนา จากการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ความคิดเห็น และสรุปภาพรวมศักยภาพด้านบ้านพักโฮมสเตย์ ค่าเฉลี่ย 4.14 ระดับมาก ดังตารางตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพที่พักโฮมสเตย์บ้านคุงพัฒนา

วิเคราะห์ศักยภาพ การพัฒนาโฮมสเตย์	ระดับความคิดเห็น (n=50)	
	$\bar{X}$	S.D.
	แปลผล	
1. ด้านที่พัก	4.1 มาก	0.71
2. ด้านอาหาร	4.33 มากที่สุด	0.72
3. ด้านความปลอดภัย	3.84 มาก	0.82
4. อรรถาศัยไมตรีของเจ้าของบ้านและสมาชิกในครัวเรือน	4.32 มากที่สุด	0.74
5. รายการนำเที่ยว	4.23 มากที่สุด	0.77

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพที่พักโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา (ต่อ)

วิเคราะห์ศักยภาพ การพัฒนาโฮมสเตย์	ระดับความคิดเห็น (n=50)	
	$\bar{X}$	S.D.
	แปลผล	
6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.94 มาก	0.90
7. ด้านวัฒนธรรม	4.74 มากที่สุด	0.53
8. ด้านการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์	4.63 มากที่สุด	0.58
9. การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์	4.02 มาก	0.98
10. ด้านประชาสัมพันธ์	3.26 ปานกลาง	0.94
รวมเฉลี่ย	4.14 มาก	0.77

ด้วยที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และอยู่ใกล้กับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม เสริมคุณค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการแจกแจงข้อมูลจากคำถามปลายเปิด มีความต้องการในการพัฒนาศักยภาพด้านการเตรียมความพร้อมเพื่อขอมาตรฐานโฮมสเตย์ การพัฒนาทักษะการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การออกแบบกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดระเบียบที่พักภายในบ้าน ซึ่งจะเป็นประเด็นสำคัญต่อการนำมาจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชน ส่วนผลการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมอบรมเสริมความรู้เชิงปฏิบัติการให้เป็นไปตามมาตรฐานโฮมสเตย์ อีกทั้งการทดสอบการให้บริการบ้านพักและเส้นทางการท่องเที่ยวในระดับภายในชุมชน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความพึงพอใจจากผู้ให้ข้อมูลที่มาใช้บริการการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา จำนวน 30 คน รวมค่าเฉลี่ย 3.96 ระดับมาก (จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามภายใต้ข้อจำกัดด้านระยะเวลาและสถานการณ์โรคระบาด Covid-19) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบ้านพักโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (n=30)	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	แปลผล	
1 การบริการที่พัก	3.83 มาก	0.75
2 การบริการอาหารของเจ้าของบ้านพักและหรือชมรมการท่องเที่ยว	3.8 มาก	0.55
3 ความปลอดภัยบ้านพัก	4.37 มากที่สุด	0.61
4 อรรถาธิบายประวัติของเจ้าของบ้าน	4.6 มากที่สุด	0.5

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการบ้านพักโฮมสเตย์บ้านคุกพัฒนา (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ (n=30)	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.
	แปลผล	
5 รายการนำเที่ยว	3.67 มาก	0.48
6 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.53 มาก	0.51
7 วัฒนธรรม	4.27 มากที่สุด	0.64
8 ผลกระทบท้องถิ่นและของฝากของที่ระลึก	3.6 มาก	0.62
9 การบริหารของกลุ่มโฮมสเตย์	4.17 มาก	0.75
10 การประชาสัมพันธ์	3.77 มาก	0.86
รวมเฉลี่ย	3.96 มาก	0.63

ข้อคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลที่เข้าพักโฮม สเตย์บ้านคุกพัฒนา และการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า บ้านพักมีที่นอนสะอาด สามารถเลือกใช้บริการพัดลมหรือเครื่องปรับอากาศ ควรเพิ่มการจัดระเบียบภายในห้องสุขาและห้องอาบให้เป็นสัดส่วน จัดหาพืชหอมระเหยดับกลิ่น เพิ่มการสัมผัสวิถีเกษตรพื้นบ้านด้วยสวนผักไร้ดินได้ การเรียนรู้ผักพื้นบ้านและการนำมาทำอาหารร่วมกันโดยภาพรวมเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์และชุมชนมีคุณลักษณะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เมนูต้มกะทิปลาเกลือ เป็นรายการอาหารที่โดดเด่น ได้เห็นความเชื่อมโยงของการทำงานร่วมกันของชุมชนผ่านกิจกรรมการให้บริการนำเที่ยวในเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ มีความพิเศษของการบริการนำชมด้วยพาหนะรถไถลากพ่วง การเรียนรู้การทำวาวพระร่วงและขนมแดงงา และมีฐานเรียนรู้ภูมิปัญญาด้านการเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวหรือผู้ศึกษาดูงานได้สัมผัสสร้างประสบการณ์ร่วมกัน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการพัฒนาโฮมสเตย์เพื่อรองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย ในวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพแนวทางการพัฒนาโฮมสเตย์รองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยวิเคราะห์ประเด็นสำคัญจากผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบคุณลักษณะโฮมสเตย์ การรับรู้คุณค่าด้านราคา การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้รับบริการโฮมสเตย์ในเขตภาคเหนือ มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้รับบริการโฮมสเตย์ (สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์, 2563, น. 86 - 98) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการวิจัยในการสนับสนุนให้พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ให้สามารถติดต่อโดยตรงกับชมรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เพื่อสร้างความความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในด้านการนำเสนอข้อมูล วิภาวณี เผือกบัวขาว (2563, น. 58 - 72) มีผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นควรจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยง ควรมีช่องทางการตลาดและประชาสัมพันธ์ในสื่อสังคมออนไลน์ และควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์บ้านคุพัฒนา โดยเน้นมีส่วนร่วมแนวแนวคิดของ จีราวรรณ สมหวัง (2563, น. 58-72) มีผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน กรณีศึกษาบ้านวังฆรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี ในด้านการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน ควรสร้างความเชื่อมโยงกันกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นการสร้างองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลายสร้างความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงภายในชุมชนและภายนอกชุมชนใกล้เคียงของบ้านคุพัฒนา โดยมีผู้นำชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาสร้างเศรษฐกิจชุมชน สำหรับผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อพัฒนาโฮมสเตย์รองรับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับผลการวิจัยของ อัจฉรา เมฆสุวรรณ, ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และเนตรดาว โทธรัตน์ (2563, น. 106 - 122) ทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะโฮมสเตย์ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม ผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาโฮมสเตย์ ควรเน้นการให้ความรู้และทักษะการให้บริการและรองรับนักท่องเที่ยว โดยการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มโฮมสเตย์บ้านคุพัฒนา และมีความโดดเด่นเรื่องความสามัคคีในการเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการชมรมการท่องเที่ยวบ้านคุพัฒนา และดำเนินการร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เกี่ยวกับเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม สวยงาม ปลอดภัยและเพื่อเปิดเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีความเชื่อมโยงของเส้นทางที่มีความสัมพันธ์กับที่พักหรือโฮมสเตย์รูปแบบของกิจกรรมในชุมชน (ชุดิมนต์ สะสอง, สัณญา สะสอง และอารีย์ บินประทาน, 2563, น. 75 - 86) ซึ่งเป็นแนวทางที่มีลักษณะทิศทางการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน เป็นการกระจายกิจกรรมและรายได้ ส่วนการวิจัยผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบหรือส่วนใหญ่มีผลกระทบในระดับปานกลาง ดังนั้น แนวทางการพัฒนาควรติดตามผลกระทบที่มีแนวโน้มรุนแรง และสร้างมูลค่าเพิ่มในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขัน รวมถึงกำหนดมาตรการบริหารจัดการที่ลดความขัดแย้งและสงครามราคา เช่น การกำหนดจุดคุ้มทุน การกระจายตัวของนักท่องเที่ยวให้เหมาะกับบ้านพัก และสร้างกลไกความร่วมมือให้เจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์ในการทำอาหารรับรองนักท่องเที่ยวที่มาเยือนในลักษณะกลุ่มใหญ่ร่วมกัน (อานาจ รักษาพล, เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และอุทัยวรรณ ศรีวิชัย, 2563, น. 50 - 70) เป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวและโฮมสเตย์ของบ้านคุพัฒนา ที่จะต้องมีการติดตามผลกระทบอย่างรอบด้านเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนผลการวิจัยด้านปัญหาและศักยภาพ

ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ของบ้านดอนซาก ตำบลห้วยยู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท มีปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวและด้านการจัดการท่องเที่ยว (วรุณี รักดีบุรุษ, 2563: น. 40 - 67) โดยกลุ่มโฮมสเตย์และชมรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การทำป้ายสื่อความหมาย อบรมเสริมความรู้ และฝึกทักษะการให้บริการบ้านพักโฮมสเตย์ มีคฤหาสน์ รวมถึงอาหารท้องถิ่นสำหรับนักท่องเที่ยว โดยนำจุดเด่นวิถีการเกษตรมาสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ส่วนการวิจัยของ ปวีณา งามประภาส (2563, น. 115 - 126) มีผลการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด สำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวบ้านแม่หลวง อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง พบว่า หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาช่วยส่งเสริมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในชุมชน และพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งมีแนวทางพัฒนาลักษณะเดียวกับบ้านคูกพัฒนาในการทำให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมพัฒนา และมีบทเรียนในการจัดการบริหารงานด้วยตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังมีความพิเศษด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย สร้างความคุ้มค่าและการดึงดูดในการสนับสนุนโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นโอกาสเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ชาติและสิ่งแวดล้อมรองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโฮมสเตย์ในเขตพื้นที่พิเศษ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร รองรับการท่องเที่ยววิถีไทยอย่างยั่งยืน ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2562 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณชุมชนบ้านคูกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

1. ภาครัฐควรสนับสนุนการสร้างเศรษฐกิจชุมชนด้วยการท่องเที่ยว กำหนดแผนแม่บท โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่มีทิศทางเดียวกัน และเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นเฉพาะถิ่น
2. ภาครัฐและหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ ให้ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการบริการบ้านพักโฮมสเตย์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย และพัฒนาต่อเนื่องสู่การเป็นบ้านพักโฮมสเตย์สากล โดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ให้เป็นทิศทางเดียวกัน
3. ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการบริการบ้านพักโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยออกแบบรายการนำเที่ยวและเส้นทางการท่องเที่ยว เชื่อมโยงและกระจายรายได้สู่ชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและพัฒนาบ้านพักโฮมสเตย์ที่เคยได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทย โดยการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาให้บ้านพักโฮมสเตย์สากล สามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
2. ควรศึกษาและพัฒนาบ้านคุกพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีเกษตร เนื่องจากมีความโดดเด่นทางด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวด้านการเกษตร และวิถีวัฒนธรรมเชื่อมโยงกับพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์ศรีสัชนาลัย
3. ควรศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารพื้นบ้านและงานหัตถกรรมท้องถิ่นให้เป็นของฝากและของที่ระลึกรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

ภาพที่ 1 กิจกรรมประกอบการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- จิราวรรณ สมหวัง. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการโลจิสติกส์การท่องเที่ยวชุมชน: กรณีศึกษาบ้านวังขรณ์ หมู่ 11 ตำบลโพชนไก่ อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารการวิจัยภาษาและสังคม มจร.*, 14(2) 58-72. [ออนไลน์], จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ksk/article/view/245096/169751>
- ชุติมันต์ สะสอง, สัญญา สะสอง และอารีย์ บินประทาน. (2563). การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอมืองปาน จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มจร.*, 3(1) 75-86. [ออนไลน์], จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/article/view/249522/169479>
- ปวีณา งามประภาส. (2563). แนวทางการพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษาชุมชนท่องเที่ยวบ้านเกาะหลวง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มจร.สร.*, 22(2) 115-126. [ออนไลน์], จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhssru/article/view/247926/168898>
- วรวิมล รักดีบุรุษ. (2563). ปัญหาและศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน ของบ้านดอนขาก ตำบลห้วยงู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท. *วารสารพัฒนศาสตร์, มจร.*, 3(1) 40-67. [ออนไลน์], จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/gvc-tu/article/view/246035/167373>
- วิภาวดี เพ็ญบัวขาว. (2563). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคม มจร.ศก.*, 4(1) 58-72. [ออนไลน์], จาก <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhuso/article/view/1072/743>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564)*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. 27-36.
- สุทธิสินี ธีระธรรมสรณ์. (2563). รูปแบบคุณลักษณะโฮมสเตย์ การรับรู้คุณค่าด้านราคา การรับรู้คุณค่าด้านอารมณ์ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของผู้ใช้บริการโฮมสเตย์ในเขตภาคเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มจร.ลป.*, 9(1) 86-98. [ออนไลน์], จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/240222/166106>
- อัจฉรา เมฆสุวรรณ, ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช และเนตรดาว โทธรัตน์. (2563). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะโฮมสเตย์ของการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มจร.*, 3(2) 106-122. [ออนไลน์], จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/article/view/241104/165682>
- อำนาจ รักษาพล, เบญจมาศ ณ ทองแก้ว และอุทัยวรรณ ศรีวิชัย. (2563). ผลกระทบด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะพิทักษ์ จังหวัดชุมพร. *วารสารการจัดการ*

ธุรกิจ มบ., 9(1) 50-70. [ออนไลน์], จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/BJBM/article/view/218443/164452>

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.

Soedarwo, V. S., Fuadiputra, I. R., Bustami, M. R., & Gautam Kumar Jha, G. K. (2022). Participatory Action Research (PAR) Model for Developing A Tourism Village in Indonesia. *Journal of Local Government Issues (LOGOS)*, 5(2) 193-206. Retrieved September 30, 2022. [online], from <https://ejournal.umm.ac.id/index.php/LOGOS/article/view/21279/11314>

Tatom kaoupdate. (2021). *อพท. ดันสุขโขทัยติดลมบนเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. [online], from <https://kaoupdate.com/2021/03/12/dasta-sukhothai/>